

16. ročník časopisu Sociológia

Šestnáctý ročník časopisu Sociológia si podržuje svoji dobrou teoretickou a metodologickou úroveň. Charakteristickým rysem všech statí a informací je vyváženost vztahu teorie a společenské praxe. Většina uveřejněných příspěvků je orientována k řešení aktuálních otázek budování rozvinuté socialistické společnosti, jak byly koncipovány v závěrech XVI. sjezdu KSČ a následných zasedání ÚV KSČ. Příspěvky v jednotlivých rubrikách jsou promyšlené a mají vysokou poznávací a informační hodnotu. Redakční rada a redakční kruh kladou stále velký důraz na fundovanost statí, ale i příspěvků obsažených v rubrice *Zo sociologických výskumov*, v nichž autoři zobecňují poznatky z výzkumné činnosti.

Členění rubrik zůstává v podstatě stejné jako v předchozích ročnících. Jejich obsazení bylo v roce 1984 následující:

Rubriky	počet příspěvků
Úvodníky	6
Studie	17
Diskuse	3
Na pomoc studiu vědeckého komunismu a sociologie	5
Beseda u kulatého stolu	3
Rozhledy	5
Metody a techniky	4
Ze sociologických výzkumů	5
Z vědeckého života	24
Recenze	20
Bibliografie (bibliografické výbory)	3

Úvodníky šestnáctého ročníku specifickým způsobem reagují na čtyřicáté výročí Slovenského národního povstání a na další významné společensko-politické události.

V prvním čísle je zvýrazněn aktuální význam pléna ÚV KSSS o ideologických otázkách a aktuálních úkolech společenských věd v situaci, v níž je již vytvořena ekonomická základna, sociální struktura a politický systém odpovídající socialistickým zásadám, avšak společnost ještě nelze pokládat za dokonalou. Toto plénium je pro sociologické poznání inspirujícím nábojem.

Slovenské národní povstání je reflektováno úvodníkem M. Sládkové *SNP a československé vztahy*, v němž je provedena hluboká analýza těchto vztahů, jak byly koncipovány v programu KSČ a KSS. Cenné a aktuální myšlenky obsahují i další úvodníky na téma *Otázky války a míru – nejpálčivější a nejnaléhavější problém současnosti*, *Družstevní plán v programu generální linie výstavby socialismu v ČSSR*, *Sociálně lidské souvislosti vědeckotechnického pokroku* (v němž autor R. Šíma reaguje na závěry XVI. sjezdu KSČ a 8. zasedání ÚV KSČ).

Všechny úvodníky mají požadovanou kvalitu a dávají podněty pro rozvoj sociologického myšlení v dané oblasti.

Jako v každém ročníku i v roce 1984 byla dvě čísla Sociologie zaměřena monotematicky. V obou číslech dominuje úsilí teoretické fronty maximálně přispět společenské praxi.

Monotematické číslo 2 je koncipováno s ohledem na důležitou společensko-politickou událost – 35. výročí zákona o JZD a X. sjezd JZD. Augustin Vaňko napsal k této příležitosti úvodník na téma *Družstevní plán v programe generálnej linie výstavby socialismu v ČSSR*. Vychází v něm z Leninova odkazu týkajícího se družstevního plánu, jeho konkretizace a aktualizace v československých podmínkách.

V. Bauch pak ve statí *Sociálně-ekonomické aspekty vývoje socialistického poľnohospodárstva v ČSSR* (s. 135–144) poukazuje zejména na to, že prognózy budoucího rozvoje zemědělství předpokládají další změny v obsahu a charakteru práce v zemědělské prvovýrobě, postupné odstraňování ruční práce a cílevědomé řešení těch problémů výroby a výrobních operací, které nejsou dosud plně mechanizované. Tyto

prognózy zároveň nastiňují další změny v kvalifikační a profesní struktuře, změny celkového obrazu sociální struktury v zemědělské prvovýrobě. I tyto vývojové tendence budou mít významnou úlohu v procesu sblížení duševní a fyzické práce a sblížování charakteru práce v zemědělství a v průmyslu (s. 141).

Další stati se zabývají *změnami způsobu života vesnické populace* (L. Pisca); *změnami v obsahu práce v socialistickém zemědělství* (G. Blaas); *problematikou vývoje pracovních sil v československém zemědělství* (A. Burián); *svazem družstevních rolníků a sociálně ekonomické přeměny třídy družstevních rolníků* (J. Gajdoš). Výběrová bibliografie obsahuje 50 titulů se zemědělskou tematikou.

Monotematické číslo 5 obsahuje stati a informace vycházející z výsledků výzkumů realizovaných zejména v rámci hlavního úkolu SPZV VIII–3–9 *Postavení ženy a vývoj rodiny v socialistické společnosti*. Jde o závažný příspěvek marxisticko-leninské sociologie k řešení uvedené problematiky. Autoři čísla jsou sociologové, kteří se již delší dobu zabývají touto problematikou, a to nejen v SSR, např. D. Provažník, L. Pisca, O. Zukalová, L. Macháček, J. Suchý, ale i v ČSR, např. E. Rendlová, I. Možný a další. Výběrová bibliografie obsahuje 140 titulů československých autorů. Soudím, že každý, kdo se zabývá otázkami rodiny a její funkce nebo sociální rolí ženy v socialistické společnosti či postavením muže v rodině a v práci, najde v monotematickém čísle 5 mnoho podnětů pro teoretickou a vědeckovýzkumnou práci. Zajímavý je zde příspěvek J. Suchého, uveřejněný pod nezvyklým názvem *Životný štýl rodiny a sebaaktualizácia muža* (s. 569–574). Smysl příspěvku lze nejlépe vyjádřit následující citací: „Obrátenie pozornosti sociológie na sebaaktualizáciu muža v rodine netreba chápať ako protitendenciu sociálnej emancipácie ženy a tým menej ako výzvu k nekritickej akceptácii akýchkoľvek mužských záujmov v duchu Levinových Stepfordských paničiek, ale ako snahu o upevnenie sociálnej prítomnosti muža v rodine, ktorá je rovnako žiadúca pre muža ako pre ženu, pretože muž aj v súčasnej spoločnosti predstavuje stále dôležitého prostredníka medzi ženou, rodinou a demografickou a sociálnou štruktúrou spoločnosti, od ktorého veľa záleží či sociálna emancipácia ženy dosiahne svoje optimálne parametre a ciele“ (s. 574).

Už jsem se zmínil, že dominující postavení patří *rubrice Studie*. Jsou zde uveřejňovány závažné teoreticko-metodologické příspěvky převážně od známých, fundovaných a osvědčených autorů, kteří několik let pracují v daném vědním oboru s určitým, téměř vyhraněným zaměřením. Příspěvky do této rubriky napsali autoři nejen ze SSR, ale i z ČSR. To není náhodný jev, ale trvale sledovaný cíl redakční rady časopisu. Z ČSR jsou to autoři F. Zich, B. Filipcová, I. Možný, E. Rendlová, A. Burián. Ze slovenských autorů zde uveřejnili studie V. Bauch, V. Cirbes, M. Katriak, V. Krivý, L. Macháček a další. Jejich témata pokrývají problémové okruhy sociální struktury socialistického způsobu života, socialistického zemědělství, včetně změn v obsahu práce a charakterů pracovních sil, sociologie ženy a rodiny a další. Velmi přínosná je stať V. Cirbese věnovaná otázce místa a úlohy filozofických a sociologických časopisů v současném ideologickém zápase. Obsahuje mnoho podnětných myšlenek pro rozvoj společenských věd včetně sociologie: „Účinné naplňovanie ideologickej funkcie spoločenských vied predpoklada rozvíjať túto funkciu komplexne, zo zreteľom na mnohotvárnosť ideologických procesov, na vnútorné a vonkajšie okolnosti, podmienky a zákonitosti výstavby socializmu; predpoklada ďalej dôsledne uplatňovať tvorivý marxisticko-leninský prístup k riešeniu aktuálnych ideologických problémov a cielavedome využívať konkrétne výsledky výskumu“ (s. 293, č. 3). Autor kladie důraz na uplatňování požadavku kvality a efektivnosti na úseku filozofického a sociologického bádání, které spojuje a rozvíjí tvořivé myšlení. V tomto smyslu je podle V. Cirbese nutno cílevědomě využívat i možnosti odborných časopisů, zejména organizováním vědeckých diskusí k otevřeným otázkám teorie a praxe, ale i k dalším problémům, které vystupují do popředí především v souvislosti s prosazováním a uplatňováním vědeckotechnických poznatků.

V *rubrice Diskusia* uveřejnili své příspěvky D. Alijevová, L. Pisca a J. Suchý. D. Alijevová v příspěvku *Teorie strednej úrovne v systéme marxistickej sociologickej teórie* se zamýšlí nad zvláště aktuální a současně i závažnou problematikou předmětu marxistické sociologie, její struktury a funkcí (s. 303–311, č. 3). Podnětnost myšlenek autorky je především v tom, že se pokouší nastínit některé nové aspekty ve vztahu marxisticko-leninská sociologie a historický materialismus. Soudím, že právě v této rovině je doposud stále mnoho nevyřešených problémů a nejednotných stanovisek. Oceňuji, že příspěvek je koncipován jako otevření věcné diskuse s cílem posílit funkce marxisticko-leninské sociologie a její spjatosti se společenskou praxí, a to přesto, že autorka se explicitně dožaduje uzavření diskuse na téma vztah marxisticko-leninské sociologie a historického materialismu. Právě teoretický seminář,

uskutečněný v roce 1985 v Kosově Hoře sekcí marxistické sociologické teorie, ukázal plodnost věcných diskusí o vztahu marxisticko-leninské sociologie a historického materialismu s akcentem na řešení otázek rozvoje sociologické teorie a jejího vztahu ke společenské praxi.

Z příspěvků uveřejněných v rubrice *Na pomoc štúdiu vedeckého komunizmu a sociológie* bych chtěl upozornit na studii D. Lešky, nazvanou *Teoretické a metodologické otázky budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti* v čísle 4. Cenné myšlenky příspěvku se týkají zejména vymezení koncepce rozvinutého socialismu a charakteristiky jeho dvou etap vývoje. Souhlasím s autorem, že „východiskový moment analýzy, ktorému nebola v odbornej literatúre venovaná dostatočná pozornosť, tvorí podľa našej mienky teoretické zdôvodnenie nevyhnutnosti etapy budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti prostredníctvom vymedzenia relatívne samostatnej podstaty socializmu ako fázy komunistickej formácie“ (s. 414, č. 4).

Není funkcí krátké informace, aby se zabývala charakteristikou všech statí a příspěvků uveřejněných v 16. ročníku časopisu *Sociológia*, i když by to bylo nesporně velmi užitečné. Zasluhovaly by si to například příspěvky J. Suchého o *struktuře způsobu života a dynamice společenského vývoje* (č. 1), nebo A. Slepíčky o *aktuálních problémech sblíživání města s venkovem v ČSSR* (č. 2), příspěvek P. Kulašíka, V. Chaloupky a P. Semančíka o *vedoucí úloze dělnické třídy v politickém systému socialistickej spoločnosti* (č. 3) a další.

Velmi zajímavé jsou *besedy za okruhlým stolom*, věnované problematice mládeže, sociologie a urbanismu nebo sociologie v současném ideologickém boji. (Tato rubrika má v roce 1985 pokračovat tématem *Sociálne protirečenie v socializmu*).

Besedy u kulatého stolu věnované problematice mládeže (uveřejněné v čísle 1) se zúčastnili pracovníci z oblasti vědy a výzkumu, sociologové z velkých průmyslových podniků, ale i pracovníci společenských organizací, zvláště ROH a SSM. V diskusi se projednávaly otázky vzniku a rozvoje sociologie mládeže na Slovensku se zvláštním důrazem na to, jak tato odvětvová sociologie plnila své funkce. Účastníci diskuse zdůraznili, že sociologie mládeže nevznikala jako akademická disciplína z logiky vývojové diferenciace všeobecné marxisticko-leninské sociologie, ale jako reakce společenskovědního poznání na naléhavé potřeby praxe.

Sociologie mládeže si postupem času ujasňovala svou orientaci i soustavu otázek, které musí angažovaně řešit. Precizace povahy předmětu sociologie mládeže, její funkce a postavení v systému vědních oborů je jedním z předpokladů k tomu, aby tato oborová disciplína mohla kvalitně plnit své funkce. Autoři diskuse zdůraznili aktuální problémy současné mládeže a ukázali možnosti sociologické analýzy a využívání jejich poznatků ve společenské praxi. Nejlépe to vyjadřuje tato myšlenka z diskuse: „...sociológia mládeže musí v budúcnosti priniesť oveľa viac poznatkov ako doteraz a na kvalitatívne vyššej úrovni“ (s. 82).

Velmi významná a podnětná byla i *beseda u kulatého stolu na téma Sociologie a urbanismus*. Byla zde zdůrazněna nezbytnost interdisciplinárního výzkumu v celé oblasti architektury a urbanismu a nezastupitelnost participace sociologie. Právě na základě sociologických poznatků je možné odhalit kauzální vztah mezi nežáděným obyvatel sídlišť o záležitosti veřejné a jejich negativním postojem k prostoru mimo byt, k nedokonalosti, respektive nízké kvalitě obytného prostředí, které částečně ovlivňuje chování obyvatel na sídlišti a formování jejich sociálních vztahů. K tomu, aby lidé srostli s novým prostředím, je třeba vytvořit podmínky. Sídlíště jim kromě ubytování téměř nic neposkytuje. To je jeden z důvodů, proč lidé utíkají o víkendech z města. Sociologové proto kladou otázku: Jaké by mělo být obytné prostředí ve městě, aby lidé nekupovali druhé byty, zda je možné tomu zabránit a zda je to vhodné? Zatím ještě nikdo nevyčísлил, jaké ztráty vznikají například v důsledku úrazovosti o víkendech nebo jaká je úroveň produktivity práce v pondělí a v pátek v porovnání s jinými pracovními dny.

Vyvstává otázka, zda by se neměla budovat taková skupinová osídlení, v nichž by žilo 150 rodin ve 3–4podlažních domech rozmístěných kolem náměstí, kde by byly dobře fungující obchody, služby, kulturní zařízení a kde by byly vytvořeny podmínky pro bližší sousedské vztahy, zabraňující vzniku nebo šíření negativních, někdy i protisociálních jevů. Uspořádání takových skupinových osídlení nebude snadnou záležitostí. Diskutující upozornili, že v Sofii před časem vystavěli architekti ze Stuttgartu projekty takového skupinového osídlení (s. 341, č. 3).

Beseda u kulatého stolu na téma sociologie v současném ideologickém boji zdůraznila, že marxisticko-leninská sociologie má v současném ideologickém boji nezastupitelné místo, protože většina buržoazních ideologických koncepcí, vystupujících proti nám, má sociologický nebo politologický charakter (s. 427, č. 4). Za velmi aktuální problém pokládají účastníci besedy rozpracování rozmanitých způsobů

účinného působení marxisticko-leninské sociologie na vědomí lidí ve smyslu překonávání jistých stereotypů buržoazního a maloměstského myšlení, které se rozšiřuje i prostřednictvím nemarxistických sociologických koncepcí. K tomu je nutno lépe popularizovat výsledky kritiky buržoazních sociologických teorií a koncepcí, prostřednictvím masových komunikačních prostředků, lektorské činnosti Socialistické akademie i seminářů pořádaných Sociologickou společností.

Diskuse u kulatého stolu jsou nesporně to, co sociologie jako celek i její odvětvové sociologie potřebují. Proto je nutné v této praxi pokračovat. Jsou ovšem velice náročné jak z hlediska volby tématu (jeho aktuálnosti a přínosnosti), tak z hlediska výběru diskutujících a vedení diskuse na vysoké úrovni. Nejtěžším problémem však zůstává zpracování výsledků diskuse tak, aby mohly být všechny závažné myšlenky publikovány. Proto je nutno ocenit záměry a činnost redakční rady Sociologie rozvíjet diskusi u kulatého stolu.

V rubrice *Rozhľady* se jeví velmi aktuálním příspěvek A. Remišové, která se zamýšlí nad *některými problémy protikladu mezi společenským a individuálním vědomím* (s. 40–50) a F. Gályho o *prognózování ve vědě* (s. 51–61, č. 1). M. Píscová se zde zabývá velmi důležitou problematikou, kterou je v současné době stabilita rodiny (s. 553–562, č. 5).

V rubrice *Metody a techniky sociologických výskumov* jsou uveřejněny příspěvky, které se zabývají otázkami výzkumu rodiny, dále limity empirických výzkumů religiozity a procesem předběžné analýzy dat v sociologickém výzkumu.

V rubrice *Zo sociologických výskumov* jsou příspěvky věnované problematice socialistického soutěžení při zvyšování účasti pracujících na řízení (č. 6), dále otázkami determinace sociálně profesionální adaptace mládeže (č. 6), zvyšování úrovně organizace a řízení jako základního předpokladu rozvoje pracovní iniciativy (č. 2). Podnětné jsou i příspěvky zabývající se ekonomickou a společensko-ekonomickou aktivitou žen na vesnici a v zemědělství (č. 2) a migrací vesnického obyvatelstva (č. 2). Do této rubriky přispěli J. Bakša, B. Bednárová, M. Demčák, R. Haspra, F. Mach, D. Sagara a M. Šarišský.

Informace o zaměření teoretických seminářů, konferencí a sympozií k nejrůznějším sociálně politickým otázkám a metodologickým problémům, jakož i informace o zaměření vědecko-výzkumné činnosti vědeckých pracovišť jsou obsahem *rubriky Z vedeckého života*. Zvlášť cenné jsou zde stručné, ale výstižné informace o provedených výzkumech. Mezi takové patří i příspěvek *Študentské domovy* – významný faktor komunistické výchovy vysokoškoláků, který napsali L. Nagy, B. Kadlecová, M. Kuklišová a V. Michalička. Jsou zde zobrazeny poznatky o provedení výzkumu, uskutečněného v roce 1982 odborem výzkumu komunistické výchovy na vysokých školách Ústavu rozvoje vysokých škol SSR v Bratislavě. Ve výzkumu šlo o to, zjistit vliv některých významných faktorů na výchovně vzdělávací úspěšnost (s. 356–360, č. 3).

Dále jsou zde publikovány informace o semináři uskutečněném sekci způsobu života, rodiny a mládeže Slovenské sociologické společnosti při SAV, na téma *Postavení muže v rodině a společnosti*. L. Macháček zde shrnuje poznatky z přednesených referátů na uvedené téma. Píše, že právě netradiční přístup inspiroval jeho účastníky k živé a podnětné výměně názorů a přispěl k ujasnění rozhodujících společenských souvislostí tak závažné společenské problematiky, jako je nepochybně otázka prohloubení procesů sociální rovnosti ženy v socialistické společnosti.

V rubrice *Recenzie* se již tradičně publikují kritické úvahy o pracích z oboru marxisticko-leninské sociologie a vědeckého komunismu. Zvlášť zajímavá je recenze E. Farkašové na knihu, kterou napsal I. S. Kon, *O priateľstve*, nebo recenze M. Kociského na knihu R. I. Rudenka *Metodika vyučovania vedeckého komunizmu*. Je známo, že O. Mošner píše velice erudované recenze. Vysokou úroveň a kritický přístup uplatnil O. Mošner i v recenzi na práci I. Perlakiho *Zvyšovanie efektívnosti pracovných kolektívov socialistických organizácií*, vydanou v roce 1983 v Bratislavě.

Všeobecně lze konstatovat, že uveřejněné recenze mají na stránkách časopisu Sociológia vysokou informační a někdy i poznávací hodnotu. Mají velký význam, neboť usnadňují mnohým vědeckovýzkumným pracovníkům rychlou orientaci ve vydávaných publikacích.

Soudím, že časopis Sociológia svými statemi a příspěvky významně podněcuje tvořivý rozvoj sociologického myšlení, kritickou analýzou sociologické produkce se podílí na zvyšování kvality a efektivnosti sociologického výzkumu, významně přispívá k řešení aktuálních problémů budování rozvinuté socialistické společnosti a diskusními úvahami přispívá k užší spolupráci mezi sociology, pracovníky v oboru vědeckého komunismu a marxisticko-leninské filozofie i pracovníky ostatních společenských věd.

Nejaktuálnějším problémem, nad nímž se bude muset redakční rada a redakční kruh znovu zamyslet, je otázka, jak bude časopis dále podněcovat a pomáhat prohlubovat kvalitu a efektivnost sociologického teoretického myšlení a empirického výzkumu. I zde platí, že rozhodujícím kritériem není jen dobrá snaha, ale skutečný podíl marxisticko-leninské sociologie na řešení aktuálních praktických problémů.

Alexander Fazik

A. Sirácky: Na prelome vekov

Bratislava, Pravda 1983, 296 s.

Komplexný sociologický prístup k realite predpokladá postihnúť aktuálne spoločenské vzťahy sociálnej skutočnosti v širších časových dimenziách, s určitým historickým či perspektívnym pohľadom. Práve týmto rysom sa vyznačuje už dlhé roky tvorba nestora československej sociológie Andreja Siráckeho.

Podobne ako v celej predchádzajúcej vedeckej produkcii i vo svojej poslednej práci zostavenej zo statí, článkov a príspevkov uverejnených v rokoch 1979—1982 vyplňuje voľný priestor, ktorý zostáva pre obsiahlejšie zhodnotenie globálnych problémov dneška i každodennosti života na teoretickom a filozofickom poli. Opäť sa čitateľovi prihovára filozoficky, politicky a občiansky mysliaci sociológ, pre ktorého je charakteristický všestranný vedecký rozhľad, analytická hĺbka úvah a politická zásadovosť.

I keď je základným motívom vzniku recenzovaného súboru statí bezprostredná reakcia na zložité a protirečivé prejavy dneška, výsledkom sú zrelé sudy z pera marxistického mysliteľa.

Uvedenie aktuálnych celosvetových, všespoločenských problémov v nových historických dimenziách je svedectvom autorovho bytostného záujmu zhodnotiť minulé a dovidieť do budúcnosti.

Úvahy nad špecifickými súvislosťami triedne rozdeleného sveta sú zároveň podčiarknutím sociálnych možností novej formácie a vzrastajúcich prejavov iracionalizmu a pesimizmu v živote kapitalistickej sústavy.

Recenzovaná práca sa delí do dvoch častí problémovo blízkyh.

Prvú časť, ladenú prevažne filozoficky, by bolo možné pracovne nazvať *Filozofia ako východisko marxistickej koncepcie spoločnosti* a *druhú časť* charakterizovať ako *Problémy človeka a ľudí v kontexte marxizmu*.

Autor v jednej i druhej kapitole tvorivým a zrozumiteľným spôsobom aktualizuje rozhodujúce otázky dnešného sveta a komparuje ďalšie možnosti socializmu a kapitalizmu.

Východiskovou myšlienkou celej práce je odpoveď na otázku o úlohe marxisticko-leninskej filozofie, teórie v zápase spoločenských systémov. Sirácky v úvodnej stati charakterizuje marxizmus-leninizmus ako ustavične sa rozvíjajúcu vedeckú teóriu zahrňujúcu poznatky, ktoré vytvárajú „koherentnú koncepciu sveta“. (s. 17).

Poukazuje na skutočnosť, že základné kategórie marxistickej dialektiky komplexne, systémovo a analyticky odhaľujú vzájomné súvislosti subjektívnych a objektívnych javov. Riešenie otvorených problémov, ktoré je spojené s marxistickou koncepciou vied o človeku, vplyvmi vedecko-technickej revolúcie na marxisticko-filozofické myslenie, s dialektickou logikou, sémantikou, teóriou modelov a systémov sa musí uskutočniť práve z týchto pozícií.

Stotožňujem sa s autorom, že v teoretickom či praktickom kontexte vystupuje do popredia kategorická požiadavka sociálne „uzemniť“ filozofické problémy a skúmať pohyb spoločenského myslenia tak, aby sa prioritne nastolovali a riešili závažné a kľúčové problémy, ktoré sú rozhodujúce z hľadiska základnej orientácie sveta, udržania mieru na planéte.

Radi by sme upozornili na význam, ktorý sa v publikácii prikladá dialektike pri komplexnom riešení základných problémov spoločnosti i v rozvoji vedných disciplín. Je zdôraznené, že každý pokrok na vedeckom poli bol možný len prekonaním logických a empirických foriem a ich nahradením dialektikou. Iba dialektická metóda môže zdanlivú spleť vzájomných vzťahov previesť do súvislých logických väzieb a systémov. Dialektický pohľad predstavuje ten rozhodujúci moment, ktorý nie je produktom „prázdnej racionality“, ale zakladá sa na sumarizácii materiálnych a sociálno-ekonomických faktorov.

V práci je podrobne dokumentované, že pri transformácii jednotlivostí a konkrétností do abstraktnej polohy sa realizuje spojenie logického s historickým. V celej